

Horváth Marcell – Boros Eszter

Eurázsia felemelkedése: valós növekedési potenciál Európa számára

„Ázsia világgazdasági és geopolitikai központtá válása nemzetközi tekintélyt szerzett egy új paradigmának: a fenntartható fejlődés és a társadalmi szolidaritás paradigmájának. Sok ország már tanulmányozza az ázsiai forgatókönyvet – az USA és Európa is nyerhet azzal, ha így tesz.”

*Parag Khanna, a FutureMap stratégiai tanácsadó cég alapítója,
a „Connectography” és más sikerkönyvek szerzője (2019)*

A kétezres évek óta a világ minden részén, így Nyugaton is egyre többen beszélnek az eurázsiai szuperkontinens felemelkedéséről. A kérdés a COVID-19 nyomán újult figyelmet kapott, mivel a járvány eddigi eltérő hatásai és lehetséges tartós következményei újrarajzolhatják a világról alkotott elképzeléseinket. A 21. század valóban Európa és Ázsia közös évszázada lehet, ha a jövőt megalapozó megatrendek négy kulcsterületen – fenntarthatóság, technológia, pénzügyek és geopolitika – sajátos szinergiákat teremtenek.

Ázsia elmúlt évtizedekbeli gyors gazdasági növekedésére egyesek mindössze a „Nyugathoz való felzárkózás” természetes velejárójaként tekintenek. Ma már ugyanakkor **számos jel utal arra, hogy többről van szó az iparosodásból eredő „egyszerű” (extenzív) növekedésnél és a technológiai követő szerepnél.** A legújabb gazdasági szerkezetváltások – különösen a belső innovációs képességek mozgósítása – **a saját növekedési modell, az ugrásszerű előny lehetőségét** is magukban hordozzák Ázsia számára. A jelenség egyik történelmi analógiája lehet az első ipari forradalom, amikor a Nyugaton felszínre tört folyamatok pusztán 2-3 évtized alatt hoztak paradigmaváltást.

Az IMF mellett legújabban már a Bloomberg Economics is azt prognosztizálja, hogy – az ipari forradalom előtti időkhöz hasonlóan – **Ázsia 2050-re visszatér a világgazdaság epicentrumába.** Az évszázad közepére a világ népességének már most több mint felét adó kontinens a globális GDP 50%-át is megtermelheti, miközben Észak-Amerika és Európa visszaszorul. Nagyrészt Kína és India térnyerésének köszönhetően a feltörekvő országok GDP-részesedése szárnyalásnak indul – míg 2000-ben a globális kibocsátás körülbelül ötödét adták, 2050-re arányuk megközelítheti a 60%-ot. Ez az országok relatív hatalmi pozíciójára is kihat: **2033-ra India megelőzi Japánt,** és a világ 3. legnagyobb gazdaságává válik, míg **2035-re Kína megelőzi az USA-t.** 2050-re előreláthatólag Indonézia is bekerül a világ 10 legnagyobb gazdasága közé.

A globális erőviszonyok átrendeződésében **a járvány elleni hatékonyabb ázsiai fellépés is tartós szerepet játszhat.** A relatíve kedvezőbb konjunkturális helyzet hosszú távon tartós lépéselőnyben csapódhat le a technológiai fejlesztések és a fenntartható beruházások terén. Ebből a szempontból mindenképp figyelemre méltó, hogy Kína **a világválság ellenére is pozitív** (az eddigi várakozások szerint legalább 2%-os) növekedéssel zárta a 2020. évet.

A 21. század első évtizedével **új korszak határához** érkezünk el. A Kelet feltörekvő államai – tanulva a nyugati példákból – **új, ázsiai irányba** indultak: új gazdasági modelleket követnek, amelyek a hosszú távú fenntartható növekedést célozzák. Ennek egyik alappillére a versenyképesség-növelő innováció, különösen a széles körű digitalizáció, amelyet még inkább felgyorsított a koronavírus-járvány. **Mára a technológiai követés helyett egyre inkább a vezető szerepet tűzik ki célul az ázsiai gazdaságok.** E gazdasági-társadalmi folyamatok katalizálják az „eurázsiai erőter” kialakulását. Egyes értelmezésekkel ellentétben ez nem szab gátat a globalizációnak, sőt épp **a világgazdasági kapcsolatok újszerű élénkülését vetítheti előre.**

Fenntartható növekedés

A COVID-19 utáni kilábalás egyik hívószava mindenütt a fenntarthatóság, és a meghatározó ázsiai gazdaságok az elsők között ismerték fel ezt. A klímabarát és a társadalom széles rétegeinek jóllétét célzó politikáik felveszik a versenyt az elfogadás alatt álló európai helyreállítási alappal és az új amerikai kormányzat (várható) terveivel. **A hosszú távú fenntartható növekedés paradigmája felé való látványos elmozdulás megerősíti Eurázsia jövőbeli szerepét.** Ilyen programok Dél-Koreában a Korean New Deal, a kínai 14. Ötéves terv vagy a japán klímavédelmi bejelentések. A **Korean New Deal (KND)** három pillére közül kettő, **a karbonsemleges átállás és a társadalmi védőháló megerősítése** a stabil gazdasági növekedést szolgálják. E területekre a koreai kormány – részben a magánszféra bevonásával – 2025-ig összesen több mint 85 milliárd USD-t szán, és a kapcsolódó lépésekkel 1 millió új munkahelyet hoz létre. **A stratégiai cél a lassuló növekedés megfordítása egy új, fenntartható és társadalmilag igazságosabb modell révén.**

Hasonló törekvések olvashatók ki **Kína 2021-2025-re vonatkozó ötéves tervéből,** valamint **a 2035-ig szóló hosszú távú fejlesztési irányokból.** Peking politikájának legújabb kulcsszava a **kettős körforgás,** amelyben mindenekelőtt **a belföldi gazdasági vérkeringés** kap hangsúlyt. Eurázsia motorja így egy olyan kínai gazdaság lehet, amelynek bővülése egyre inkább a fogyasztásból és a belföldi magas hozzáadott értékből táplálkozik. Az ázsiai óriás **növekedési tartalékai** tehát **a belső transzformációs képességekből** is fakadnak. Ennek jegyében nagyszabású fejlesztésekre kerül sor többek között **a megújuló energiák** terén: a Globális Szélergia Tanács (Global Wind Energy Council) 2020. augusztusi jelentése szerint például **a világ szélergia-termelésében Kína 2030-ra élre tör,** a teljes előállított mennyiség 25%-ával. Xi Jinping elnök az ENSZ tavalyi közgyűlésén **az ország hivatalos klímasegességi célját** is bejelentette **(2060).** A zöld átalakulás és a „mérsékelt jómódú társadalom” elérése olyan vezérlő elvek, amelyek **megalapozhatják a növekedési ráta tartós emelkedését.**

A fenntartható fejlődés törekvéseinek sorából érdemes még kiemelni a Yoshihide Suga, **Japán új miniszterelnöke által kijelölt 2050-es karbonsemlegességi céldátumot,** a készülő új élénkítő csomag ehhez rendelt forrásait, valamint **Szingapúr zöld fejlesztéseit.** A városállam a CO₂-kibocsátás eltávolításának úttörő membrán-technológiájával és az innovatív mezőgazdaság különböző megoldásaival (pl. vertical farming) hívja fel magára a figyelmet.

Technológia, digitalizáció

A fenntartható fejlődés láthatóan szorosan összekapcsolódik a technológiai haladással, ezen belül is különösen a digitalizáció felgyorsításával. A Nyugat már a COVID-19 előtt is **impozáns ütemű ázsiai digitalizációs folyamatnak** lehetett tanúja. A kínai telekommunikációs óriásvállalat, a Huawei 2014 és 2018 között megduplázta bevételeit (108 milliárd USD), és 2018-ban **átvette a vezető szerepet az Apple-től a mobiltelefonok értékesítésében**. Emellett számos példát hozhatnánk még **az ázsiai internetes platformok (webáruházak) és a különböző applikációk használatának ugrásszerű terjedésére Ázsiában, sőt Európában is**. Csak néhány közülük: Az AliExpress 13 EU-tagállamban az első három legnagyobb online piactér között szerepel. Az Alibaba és más kínai internetes cégek számos népszerű helyi alkalmazásba is befektettek, ilyenek az indiai Paytm fizetési szolgáltató vagy a Fülöp-szigeteki Lazada online vásárlási felület. E kapcsolatok az egyik legnyilvánvalóbb jelei az eurázsiai tömb működésének, amelyet Kína, Dél-Korea és mások aktív digitalizációs stratégiái is formálnak.

Eurázsia felemelkedésének kulcsa végső soron **a saját innovációs képességben** rejlik. Peking célja éppen ennek az erősítése: **a 14. Ötéves terv a belső high-tech fejlesztésekre, a technológiai önállósodásra helyezi a hangsúlyt**. Így középtávon jelentősen csökkenhet a nyugati technológiára való ráutaltság, ami egyes szegmensekben – különösen a mikrochipek esetén – ma még komoly sebezhetőség forrása. (A ZTE kínai okostelefon-gyártó például kritikus helyzetbe került 2018-ban, miután az amerikai korlátozások veszélyeztették a chipellátását.) Kína kutatás-fejlesztési potenciálja elsősorban abból **a jellegzetes innovációs közegeből** ered, amelyben **az állam és a magánszféra sajátos együttműködése** ösztönzi az újítást. A kormányzat jellemző hozzáállása „az előbb újítani, aztán szabályozni” elv. E modell fontos elemei **a nemzeti csúcstechnológiai övezetek** (high-tech development zones, HIDZ), valamint a helyi kormányzatok által működtetett egyéb high-tech zónák, amelyek kifejezetten **a jövő új, originális megoldásait** keresik. A pekingi **Zhongguancun Science Parkból** kiindulva a HIDZ-ek száma napjainkra már 170-re emelkedett. Vállalataik **különleges pénzügyi ösztönzőket** élveznek, és köreikben már olyan globális sikerek születtek, mint a **Xiaomi** okoseszközök vagy a **TikTok** videómegosztó.

A kínai technológiai fejlődés eddigi csúcsteljesítményei közül érdemes még kiemelni a szuperszámítógépes kapacitások gyors bővülését, az új generációs internetet és az űrtechnológiai eredményeket. **A nagyteljesítményű szuperszámítógépek** (high-performance computers, HPC) **top 500-as listáján a távol-keleti óriás 2007 és 2017 között megtízszerezte részesedését**, így megtörte az amerikai Szilícium-völgy kizárólagos uralmát. A kínai high-tech vállalatok, különösen a Huawei **a legújabb 5G infrastruktúrák kiépítése** terén is világszerte aktívak (nem véletlenül váltak az amerikai kormányzati fellépés első számú célpontjaivá). Emellett Peking fokozatosan kiterjeszti **a nyugati navigációs rendszerek alternatíváit** saját műholdjai segítségével (BeiDou Navigation Satellite System), legújabban pedig Mars-szonda indításával büszkélkedhet. **Eurázsia szempontjából e megvalósításokat hálózatos hatásaik miatt célszerű hangsúlyozni**. A kínai technológia növekvő használata Ázsiában (sőt Európában) egyfajta útfüggőséget eredményez, vagyis a rendszerek leváltása az óriási költségek miatt a jövőben már nem valószínű. A bővülő

hálózatok pedig **alapot adnak Kína és a térség számára, hogy a nemzetközi sztenderdek formálásának igényével lépjen fel.**

Dél-Korea Digital New Deal stratégiája szintén beszédes. A KND harmadik pillére azt a célt tűzte ki, hogy az ország **„gyors követőből vezetővé”** lépjen elő a technológiai fejlesztések terén. A nagyívű projektekre 2025-ig összesen 49 milliárd USD-t fordítanak, aminek keretében **létrejön az adatrendszer új törzs-infrastruktúrája**, valamint digitalizálják az oktatást, az egészségügyet, a közlekedést és a közigazgatást. Ez a pillér is **tartós növekedési löketet** adhat, hiszen további 903 ezer munkahely létesítését segíti elő, hatásai pedig biztosan nem állnak meg az ország határainál.

Az ázsiai innovációs kapacitásokra **a térség egyetemeinek egyre meghatározóbb teljesítménye** is utal. A Quacquarelli Symonds (QS) 2020. júniusi rangsorában a vezető angolszász intézmények közelében foglal helyet a National University of Singapore (11.) és a kínai Tsinghua Egyetem (15.). Eközben az Európai Unió legelőrébb végzett intézménye, a német Technical University of Munich az 50. helyet kapta. Az 1000-es listára összességében minden eddiginél több (293) ázsiai egyetem került fel. Emellett az **ázsiai tehetségek** jelentős része nyugati egyetemeken tanul és amerikai high-tech cégeknél szerez tapasztalatot. Számukra a hazatérés várhatóan vonzóbbá válik, ahogy országaik egyre többet tudnak kínálni az innovációs környezet és az életszínvonal terén.

Pénzügyek

Napjainkban a pénz jövőjét **a digitális jegybankpénz-kezdeménnyezések** (central bank digital currency, CBDC) egyre inkább befolyásolják. Az új típusú pénz **az eurázsiai hálózatok működésének elengedhetetlen összetevője lehet.** A készpénzt kiváltó és/vagy a bankközi tranzakciók hatékonyságát fokozó digitális pénzek biztosíthatják többek között **a superkontinens szegényebb tömegeinek bekapcsolódását a pénzügyi szolgáltatásokba, serkenthetik a fogyasztást, miközben hatalmas beruházási költségeket takarítanak meg.** A hagyományos, drága banki infrastruktúrák kihagyása tipikus példája a technológia által lehetővé tett ugrásszerű fejlődésnek. Példaként hozható **Kambodzs**a, amely 2020 októberében vezette be CBDC-jellegű megoldását (Bakong). **Szingapúrban** pedig a bankközi digitális valuta kifejlesztésén dolgoznak.

Nemcsak a kontinensen, hanem **világszinten is Kína jár élen a CBDC kialakításában.** A valós fizetési forgalomban már széles körben tesztelt digitális renminbi (e-RMB) elfogadása várhatóan igen gyors lesz, hiszen a gazdasági szereplők már évek óta hozzászórtak a mobilfizetési megoldásokhoz. A 14. Ötéves tervben továbbra is hangsúlyos **„reform és nyitás” jegyében, a kínai pénzügyi piacok nemzetközi integrációjának folytatódásával az e-RMB hosszú távon akár az USD riválisa is lehet Euráziában,** az Új Selyemút mentén. Ez az övezet államainak még szorosabb pénzügyi együttműködését hozhatja el, így további muníciót adhat az eurázsiai erőter kialakulásához.

Geopolitika

Kína kapcsán ugyan a belső körforgás felértékelődéséről írtunk, ez viszont nem jelenti azt, hogy Peking feladta volna az „Egy Övezet, Egy Úthoz” (Új Selyemút, Belt and Road Initiative, BRI) fűződő

terveit. A „külső körforgás” továbbra is kiemelt jelentőséggel bír az ország számára, így **a BRI az eurázsiai tömb egyik alapvető szervező ereje marad.** A pandémia azért is önmagán túlmutató esemény, mert felgyorsítja **a BRI-t érintő hangsúlyváltásokat.** A COVID-19 nyomán Kína előtérbe helyezte a projekt új dimenzióit: **a Digitális és az Egészségügyi Selyemutat.** A kor elvárásaira reflektáló kezdeményezések **hozzájárulhatnak a BRI eddigi korlátainak csökkentéséhez** (pl. a túlméretezett infrastrukturális projektekből adódó gazdasági-politikai nehézségek korrekciójához), így összességében a projekt felgyorsításához.

A koronavírus-válság rámutatott a geopolitikai átalakulás folyamatára, az unilaterális (USA-központú) világrend halványulására. Kína erőteljes fellépésének jelentősége nyilvánvalóvá vált. Peking újfajta szolidaritást vezetett be a globális szintésre: kulcsszerepet játszott a nemzetközi közösség – és ezen belül Eurázsia – egészségügyi védőfelszerelésekkel való ellátásában, ehhez kapcsolódóan pedig érdemi befolyásnövelő külpolitikát folytatott („**maszk-diplomácia**”). A COVID-19 hatékonyabb kezelése **tartós hatalmi következményekkel járhat.** A sikeres védekezés előnyeihez az is hozzáadódik, hogy Kína a jelek szerint a fejlődő országok vezető vakcina-ellátója lesz, miközben komoly **haderő-fejlesztést** is megvalósít.

E fejlemények támogatják **a nemzetközi kapcsolatokra vonatkozó kínai vízió térhódítását.** Kína és Eurázsia felemelkedését ugyanakkor **tévedés lenne a jelenlegi ENSZ-központú globális rend felszámolásával azonosítani.** A távol-keleti óriás épp a fennálló intézményi keretek fenntartásának és a multilaterális platformok (pl. WHO) erősítésének szószólója. Tehát **„Eurázsia kora” alatt inkább sajátos multilateralizmust** kell érteni. Ezt tükrözi **a BRI jellegzetes, különféle kereskedelmi-beruházási megállapodásokon és magánszerződéseken alapuló szövevényes hálója, valamint az orosz-kínai együttműködés** is. Szintén a multilaterális kooperáció példája a tavaly novemberben aláírt **Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP)**, a világ egyik legnagyobb szabadkereskedelmi megállapodása, amelyben Kína mellett az ASEAN államai – sőt a hagyományos nyugati szövetséges Japán, Dél-Korea és Ausztrália – is részt vesznek (ám az USA nem). A RCEP 15 országa **együtt a világ GDP-jének majdnem egyharmadát fedi le.**

Euráziáié lehet a jövő

A felsorolt folyamatok alapján aligha lehet kétségbe vonni, hogy az eurázsiai szuperkontinensen **új gazdasági-világhatalmi pólus** formálódik. A térség felemelkedését mindenekelőtt a sajátos, innováción alapuló (intenzív) növekedési modell ösztönözheti tovább. Ennek alapjait a hosszú távú fenntarthatósági törekvés, a belső tudástökére épülő technológiai haladás és a nemzetközi tranzakciókat forradalmasító, új digitális pénz lehetősége adják. Mindez geopolitikai paradigmaváltást is előrevetít. Az ázsiai gondolkodás jegyében alapmotívummá válhat a kölcsönös előnyök kereséséből fakadó stabilitás és egyensúly, amely tiszteletben tartja az országok saját nemzeti értékeit és a fenntartható növekedést mozdítja elő.

„Eurázsia kora” nem jelenti azt, hogy eltűnne a napjainkban meghatározó atlanti erőter. Sokkal inkább a kizárólagos dominancia megszűnéséről és egy alternatív, többoldalú kooperáción nyugvó

világkép kialakulásáról van szó. Ebben az új helyzetben az atlanti tömb érdeke és jövőbeli sikereinek kulcsa az, hogy együttműködésre törekedjen Euráziával. Így az Európai Unió versenyképességének megőrzése is azon múlhat, hogy mennyire nyit a szuperkontinens többi része felé.

„Szerkesztett formában megjelent a Világgazdaság.hu oldalon 2021. január 7-én.”